

ROK SV. JOZEFA (4)

SV. JOZEF AJ PRÁCOU OSLAVOVAL BOHA

(1. časť)

Jednou z výrečných charakteristík svätého Jozefa je, že bol tesárom z Nazareta a teda pracoval s drevom, ako to dosvedčuje tradícia aj spomienka v textoch evanjelia. Evanjelium uvádza jedine to, že bol tesárom, Dávidovým synom a snúbencom Panny Márie (porov. Mt 1, 18-20). To je spomenuté v evanjeliu sv. Matúša, kde Ježišovi rodáci vidiac ho a počúvajúc jeho učenie, ktoré predniesol v synagóge, reagujú známym: „Vari to nie je tesárov syn?“ (Mt 13 55). Je tu použitý grécky termín „tekton“. Evanjelista svätý Lukáš v paralelnom texte hovorí: „Vari to nie je Jozefov syn?“ (Lk 4, 22). Tieto texty potvrdzujú, že Jozef bol tesárom z Nazareta a patril do strednej kategórie vtedajšej spoločnosti. Toto zaradenie mu umožňovalo vykonávanie remesla. V egyptských dokumentoch z Jozefovho obdobia sa píše o viacerých remeslách a zvlášť je spomenuté remeslo tesára. Vo vtedajšej spoločnosti vyvoleného národa bolo remeslo právom, ale i povinnosťou. Pracujúcemu človekovi prinášalo existenčné dobro – zdroj obživy. Tým, že pretváral kameň, drevo na konkrétne predmety, však nielen zarábal, ale táto činnosť zároveň stvárňovala samotného človeka. Práca vlastných rúk bola pre Izraelitov posvätná, ako to spomínajú aj rabíni: „Ten, kto zarába na život vďaka vlastnej práci, je väčší ako ten, ktorý sa uzatvára bez-činne vo vlastnej nábožnosti. Remeselník sa nemusí hanbiť ani pred tým najväčším učencom.“ Toľko môžeme čítať v múdrostiach vtedajších rabínov. Nie je zriedkavé, že aj vtedajší učители zákona – rabíni, vykonávali niektoré remeslo, ktoré im napomáhalo, aby mali z čoho žiť. Napríklad veľký rabín Hillel bol nájomným robotníkom. O svätom Pavlovi zo Svätého písma vieme, že bol výrobcom stanov (porov. Sk 18,3). Dokonca veľký učiteľ Šamai vykonával remeslo tesára a aj týmto sa živil.

Remeselníci boli poväčšine vlastníkami svojich dielní a nevykonávali prácu ako nájomníci v cudzích domoch a teda náležali do strednej vrstvy. Sv. Jozef ako dobrý Izraelita pracoval v dielni tesárskej, stolárskej a je vysoko pravdepodobné, že aj jeho predkovia pracovali v tomto remesle a tak zachovávajú rodovú vernosť remeslu, odovzdával praktiky tesárčiny a stolárčiny aj Ježišovi. Evanjeliá iba raz potvrdzujú, že Jozef bol tesárom, spomenutým termínom „tekton“. Tento termín nie je úzko špecifikovaný na remeslo tesára v ponímaní, v akom ho používame v dnešnej dobe. Bol tesárom v širšom slova zmysle a to sa vzťahovalo na všetkých tých, ktorí pracovali s drevom. Napríklad aj na tých, ktorí na rozkaz Herodesa pracovali na renovácii svätyne v Jeruzaleme. Medzi množstvom remeselníkov, ktorí boli zaangažovaní na tomto diele, boli rovnako aj tesári. Jozef Flávius uvádza, že keď sa skončili tieto práce, okolo 18 tisíc robotníkov prišlo o

prácu. Termín „tekton“ označoval remeselníkov, ktorí vykonávali nielen tesárske, ale aj murárske, kováčske a ďalšie činnosti, teda rôzne remeslá. Niektorí sa domnievali, že na prácach pri obnove jeruzalemského chrámu pracoval aj svätý Jozef, čo je však dosť málo pravdepodobné, kvôli vzdialenosti Nazareta od Jeruzalema.

Skôr prevláda presvedčenie, že pracoval pri budovaní mesta Seforis, ktoré sa stavalo na počesť rímskeho cisára a neskôr bolo prebudované počas vlády Herodesa Antipasa. Od Nazareta bolo vzdialené asi šesť kilometrov. Plnilo funkciu styčného cisárskeho mesta až do času, keď sa takýmto cisárskym mestom stalo mesto Tiberias na brehu Genezaretského jazera asi v rokoch 18 - 22. Ak chceme špecifikovať pracovné zameranie sv. Jozefa, tak rozhodne pracoval s drevom a iste vyrábala všetky potrebné dôležité produkty v oblasti stavebníctva, pri vyrábaní nábytku, nástrojov potrebných pri práci na poli, pri všetkom tom, kde bol potrebný výrobok z dreva. Treba si však uvedomiť aj to, že žil v malom Nazarete, kde podľa niektorých údajov vo vtedajšom čase žilo okolo 50 rodín. Teda bol iste jediným takýmto remeselníkom a preto ho každý poznal a zároveň i potreboval jeho odbornú pomoc pri prácach súvisiacich s drevom alebo mu zadával zákazky na jednotlivé produkty z dreva. Zvesť o Jozefovi a jeho práci sa mohla niesť do širokého okolia. Ale v zmysle biblickom, sa pochopiteľne príklad jeho práce stával vzorom pre ďalších remeselníkov, predovšetkým tesárov a stolárov.¹

Tým, že Jozef mal v Cirkvi patričný stupeň úcty, stával sa postupne aj patrónom tesárskych a stolárskych cechov. V roku 1620 napríklad Rímske tesárske bratstvo vybudovalo na Forum Romanum doteraz existujúci Kostol sv. Jozefa tesára. Pre toto bratstvo otec Jerónimo Gracián napísal dielo s názvom „Jozefína“. V preklade je to traktát o sv. Jozefovi. Tento bosý karmelitán, blízky spolupracovník sv. Terézie Avilskej mal veľký vplyv na propagáciu úcty k svätému Jozefovi. Vo svojej práci venoval jednu časť svätému Jozefovi práve ako tesárovi a chválil jeho prácu. Vychvaľoval jeho zručnosť a predstavil ho ako najvynikajúcejšieho umelca práce s drevom. Svätá Terézia Avilská ako vieme z jej života, bola veľkou ctiteľkou svätého Jozefa a zvlášť mu odovzdávala všetky starosti a problémy, ktoré súviseli s budovaním či obnovou jednotlivých kláštorov. Dá sa povedať, že v každom jednom kláštore bol obraz alebo socha sv. Jozefa.

¹ Podľa videní Kataríny Emmerichovej sa sv. Jozef narodil v Betleheme. Jeho rodičia bývali na mieste starého rodinného domu po Dávidovi. Jeho otec sa volal Jakub. Jozef bol tretí z jeho siedmich detí - chlapcov. On sa však málo ponášal na svojich bratov. Možno si to vysvetliť aj tým, že pochádzal od inej matky - vdovy, ženy Heliho, Esthi mladšej. Ďalej Katarína Emmerichová vo svojich videniach hovorí, že Jozef bol od prírody tichý a nenáročný. Bol veľmi nábožný. Preto, že mal inú matku, bratia ho prenasledovali. Uspokojil sa s tým, že sa utiahol na skryté miesto, aby tam mohol nerušene stráviť voľný čas v spojení s Bohom. Katarína Emmerichová hovorí, že bol veľmi šikovný a nadaný, preto jeho rodičia chceli, aby sa uchádzal o nejaké úradnícke miesto. Keď mal 18 rokov, práve pre uvedené pomery v dome a nie celkom dobré zaobchádzanie, opúšťa rodinný dom. Odišiel celkom nenápadne, začal pracovať u tesára Libonaha. Ani ako učeň neprestával byť oddaný Pánu Bohu celým srdcom. K ľuďom bol veľmi milý. Pre jeho nestrojenosť ho mali všetci radi. Prácu mal vždy veľmi jednoduchú. Zámožní rodičia sa však údajne hanbili, že žije tak chudobne. Jozefa to neznepokojovalo, lebo nadovšetko miloval poníženosť. Opustil Libonaha, aby uspokojil rodičov a odišiel do Thanadhy, dnešné Thymanadh. Tam dostal zamestnanie pri zámožnom majstrovi, ktorý robil aj jemnejšie veci. Keď zomreli Jozefovi rodičia, bratia sa rozišli po krajine, rodičovský dom začali vlastníť iní ľudia a rodina začala upadať. Toľko zo svedectva videní Kataríny Emmerichovej.

Tak by sme mohli hovoriť aj o ďalších svätcoch, ale v zmysle nášho pohľadu na sv. Jozefa ako robotníka, značnú pozornosť mu venovali aj niektorí pápeži. Tento aspekt osobnosti sv. Jozefa robotníka, remeselníka predložil ľuďom už pápež Lev XIII. v encyklike *Quamquam Pluries* (15.8. 1889), keď mu venoval značnú časť svojej reflexie. Cirkev však postupným vývojom chcela mať stanovený aj deň, ktorý by bol venovaný spomienke sv. Jozefa robotníka a bol by tiež „zasväteným“ dňom ľudskej práce. Bol to pápež Pius XII., ktorý v roku 1950 ustanovil 1. máj - svetovo slávený ako Sviatok práce, pracujúcich - za deň spomienky sv. Jozefa robotníka. Toto slávenie zaviedol s úmyslom, aby všetci uznali dôstojnosť ľudskej práce, lebo ona má dávať inšpiráciu pre spoločenský život aj v rámci stanovených práv, opierajúcich sa o spravodlivé rešpektovanie práv a záväzkov. Pokorný robotník z Nazareta nielenže stelesňuje pred Bohom a pred Cirkvou dôstojnosť pracujúceho robotníka, ale neustále, ako starostlivý spoločník, bdie aj nad vami a vašimi rodinami. Samozrejme pozornosť upriamovaná na svätého robotníka, nemôže obísť ani dorastajúceho Ježiša v Jozefovej tesárskej dielni, zvlášť keď - ľudovo povedané - sa „prestal motať“ okolo svojej mamy Márie a začal si väčšmi všímať prácu svojho domnelého otca. Je viacero obrazov, výjavov, ktoré zachytávajú Ježišov vstup do Jozefovej tesárskej dielne, kde postupne berie do rúk pítku, dláto, meter... Jedna zo starých rytín predstavuje pracujúceho Jozefa dlho do noci. Môžeme tu vidieť aj malého Ježiša ako stojí pri ňom a drží mu zapálenú lampu. A ako to veľakrát býva práve pri práci otca a syna, aj tu Jozef jednoduchými úkonmi postupne vťahoval, „zasväcoval“ Ježiša do tajomstva práce tesára.

Dá sa predpokladať, že Ježiš si pri tvorbe niektorých výrobkov túto skúsenosť zapísal hlbšie do svojho vnútra. Mohli by sme uviesť príklad, keď pravdepodobne videl Jozefa - alebo možno už aj spolupracoval s ním - keď tvoril jarmo pre ťažný dobytok. Neskôr sám Ježiš povie: „Vezmite na seba moje jarmo...“ (Mt 11, 29). Jeho predstava o jarme bola už celkom reálna. Ježiš nekonal v Jozefovej dielni nič bez jeho súhlasu. Samozrejme, sú viaceré legendy hovoriace o tom, aký bol Ježiš pri práci odprvoti značne šikovný a ničomu sa nepotreboval priúčať. Ale vezmeme do úvahy jeho ľudský vývoj ako celkom prirodzený. Aj on bol podriadený učeniu, výuke a dozrievaniu v zručnosti. Iste sa neraz pýtal Jozefa: „ako to mám urobiť?“ Usilovnou, trpezlivou prácou dosiahol v práci a zručnosti taký pokrok, že napokon Jozef videl, že Ježiš už nepotrebuje učiteľa a sám dokáže robiť veľmi pekné veci aj bez jeho vedenia, ba ktovie, či nie aj oveľa krajšie. Keď hovoríme o Ježišovom podiele na práci a pracovnom výkone, hovoríme aj o širšom zábere termínu „tekton“ - remeselníka, manuálne pracujúceho človeka. V rámci vtedajšej situácie v Nazarete, kde žilo asi 50 rodín, iste nebolo veľa zákaziek. Je pravdepodobné, že Jozef s Máriou a potom dorastajúcim Ježišom mali aj nejakého oslíka, na ktorom možno doručovali zhotovené výrobky. Iste mohli mať nejaký kúsok zeme, polička, na ktorom pestovali základné plodiny pre kuchyňu. Ježiš mohol zblízka sledovať aj prácu na poliach, vidieť sejbu, žatvu, zber úrody. Tieto skúsenosti neskôr sám vkladal do príkladov a podobenstiev vo svojich kázňach. Iste neraz zašli s Jozefom aj na breh Tiberiatského jazera, aby tam pomáhali rybárom, možno pri zbíjaní drevených debničiek, ktoré potrebovali v závere rybolovu na prepravu rýb. Určite sa nestránil ani inej práci,

pretože zákaziek, kde využíval svoj um a zručnosť tesára, iste nebolo veľa a bolo treba uživiť rodinu. Takéto prepojenie vzájomnosti medzi jednotlivými remeslami, medzi jednotlivými ľuďmi v širokom okolí bolo čímsi celkom normálnym. Preto je vysoko pravdepodobné, že aj širší termín „tekton“ nešpecifikoval Jozefa len ako tesára a remeselníka, ale ako muža práce, ktorý pravdepodobne bol značne zručný aj v iných remeslách, čo na vtedajší čas v danom regióne bolo zrejme celkom normálne. Veď ešte pred niekoľkými desiatkami rokov takíto muži viacerých remesiel boli aj u nás.

Ak chceme hodnotiť naše prvotné myšlienky o práci svätého Jozefa - robotníka, tesára, stolára - veľaokrát vychádzame z predstáv o živote a práci v Jozefovej dobe a z určitých predpokladov, pretože nikde nemáme zachytený opis jeho práce. Ale je celkom logické a teda prípustné, že to, čo bolo uvedené, sa v mnohom zhoduje s pravdou, pretože v jednoduchosti vtedajšieho prostredia činnosť, ktorú sv. Jozef vykonával veľmi svedomite, mohla byť presne taká, ako bola opísaná. A dorastajúci Ježiš mohol pri Jozefovi dozrievať na opravdivého majstra, rovnako zručného, čestného, pracovitého, ako bol sv. Jozef. Mohol vnímať aj to, že dobre vykonaná práca je aj modlitbou. Je oslavou Boha v jeho stvorení, je pokračovaním diela, ktoré Stvoriteľ začal a človeka pozval, aby pokračoval v započatom diele na dotváraní tvárnosti tejto zeme a aby aj človek mohol mať radosť z práce a podieľať sa na všetkom, čo Boh začal pri stvorení sveta. Sv. Jozef vedený Duchom Svätým rozumel, že práca nie je ťarchou pre život človeka, ale že hoci nesie so sebou neraz veľkú námahu, je aj prostriedkom posväcovania sa, aj „príležitosťou“ určitého „osvietenia“, ktoré človek môže získať pri hľadaní nových ciest, spôsobov, pri tvorbe ďalších, nových vecí, produktov. Aj sv. Jozef dobre poznal prvú knihu Svätého písma - Genezis, kde je zachytený opis stvorenia človeka, ktorému Boh zveril starostlivosť nad rajom v Edene. Prvý človek mal svojou prácou, svojou láskou, šľachetnosťou s radosťou pokračovať v diele Boha Najvyššieho. Mal najskôr obdivovať dokonalosť Božieho stvorenia, všetkého toho, čo vzišlo z Božích rúk a sám pokračovať v započatej práci. Jozef poznajúc práve toto pozvanie človeka - aby si podmanil zem, nie ju vydrancoval - s plným zápalom, entuziazmom a obdarený talentami snažil sa vytvárať také diela, ktoré by boli hodné nielen uznaného majstrovstva, ale boli by aj oslavou Boha. Teda Jozef sa v značnej miere identifikoval so svojou prácou. A aj keď ešte pojem samotnej evanjelizácie nebol známy a rozšírený, rozhodne svojou prácou mohol oslovovať aj tých, pre ktorých pracoval, ku ktorým prichádzal, aby im aj cez prácu svojich rúk prinášal oslavu Boha.

Jozefova dielňa bola jeho „chrámom“ a stolársky pracovný stôl akoby „oltárom“, na ktorom prinášal obeť svojho povolania, ku ktorému ho povolal sám Boh. Určite si potreboval a dokázal dobre organizovať čas tak, aby v rámci denného programu nechýbala modlitba, práca, starostlivosť o Ježiša, Máriu a ďalšie potrebné spôsoby zabezpečenia rodiny... Jednoducho, svojim životom, aj múdrym rozvrhnutím času potvrdzoval, že na všetko je čas, ako čítame v knihe Kazateľ. Je čas na prácu, je čas na radosť, je čas na smútok... (porov. Kaz 3, 1-8). Jozef žil podľa štýlu tohto denného programu, ktorý určila Božia múdrosť. Tak sa snažil všetko dávať do náležitého súladu,

aby jeho život i práca boli oslavou Boha a jeho myšlienky aby smerovali k Ježišovi a Márii. Toto prvotné zhodnotenie doteraz vyslovených myšlienok o Jozefovi a jeho práci, o jeho remesle oveľa lepšie vystihuje Svätý Otec František v apoštolskom liste *Patris corde* z 8. decembra 2020, keď celý šiesty bod venuje téme „Pracujúci otec“.

✠Mons. Stanislav Stolárík
rožňavský biskup

Z článku uverejnenom v časopise *Duchovný pastier* č. 5/2021, str. 199-206

Použitá literatúra a zdroje:

CRESPI, O., NEGRI, F.: *Józef, człowiek, który prowadzi do Boga*. Częstochowa, Święty Paweł, 2017.

GASNIER, M.: *Józef milczący*, Poznań, Flos carmeli, 2013.

MARTINEZ, R., L.: *Józef słuchający*. Poznań, Flos carmeli, 2014.

PELANOWSKI, A.: *Dom Józefa*. Częstochowa, Wydawnictwo Paulinum, 2017.

SILVA, M., F.: *Bóg wie lepiej*. Kraków, Wydawnictwo AA, 2018.

ŠECHNÝ, J.: *Sv. Jozef v slovách Evanjelia*. Prešov, 1993

<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolsky-list-patris-corde>

http://www.archivioradiovaticana.va/storico/2013/05/01/p%C3%A1pe%C5%BE_franti%C5%A1ek_spolo%C4%8Dnos%C5%A5_nie_je_spravodlivou,_ak_neposkytne_pr%C3%A1cu/slo-688108

<https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20130501007>